

Imago kraakbewegingen is aan revisie toe

Graduierntenkolleg over West-Berlijn in de jaren tachtig

[Achtergrond](#) - 28 april 2016 - Auteur: Laurens Bluekens

Het West-Berlijn van de jaren tachtig geldt als het subculturele broeiest van Europa. De stad lag midden in de DDR – ommuurd, maar toch vrij, en had een magische aantrekkingskracht op allerlei avonturiers uit de Westerse wereld. Maar krakers uit de verschillende Europese landen werkten helemaal niet zo soepel samen als wordt gedacht, bleek deze week tijdens het 'Graduierntenkolleg' van het Duitsland Instituut.

Duitse en Nederlandse wetenschappers plaatsten de Berlijnse pop- en protestculturen van de jaren tachtig tijdens de bijeenkomst op het Amsterdamse Westergasterrein in een Europese en transnationale context. Hoe kun je de internationale ontwikkeling van de punk verbinden met lokale stadsgeschiedenis?

Krijn Thijs, historicus en West-Berlijnkenner, leidde de bijeenkomst in en benoemde vier hoofdthema's. Ten eerste: het transnationale karakter van subculturele protestbewegingen in de jaren tachtig. Overal in Europese steden kwamen punks, krakers en autonomen in opstand, al gebeurde dat op verschillende momenten en manieren. Dat roept de vraag op in hoeverre er verbindingen waren tussen de bewegingen.

Het Graduierntenkolleg 'Musik, Protest und Hausbesetzer. West-Berlin in den 1980er Jahren' vond op 26 april plaats in Amsterdam. Met o.a. presentaties van Bodo Mrozek: 'Tanzen ohne Sperrstunde: Pop- und Stadtgeschichte am Beispiel West-Berlins' en Hanno Hochmuth: 'Die letzte Schlacht. Die Besetzung und Räumung der Mainzer Strasse 1990'. Na afloop werd de film 'B-Movie - Lust & Sound in West-Berlin 1979-1989' in het Ketelhuis vertoond.

Vervolgens: West-Berlijn als ventiel, als vrij artistiek eiland binnen de DDR, met directe invloeden uit de Verenigde Staten, Frankrijk, Groot-Brittannië en de Sovjet-Unie. Hoewel de protestbeweging vooral een specifiek fenomeen in West-Europese steden was - waaronder Amsterdam - behoorde ook West-Berlijn daartoe, ondanks de geïsoleerde ligging in Oost-Duitsland.

Ten derde: de samenhang van muziek, geschiedenis en stadsgeschiedenis, of: tussen popcultuur en politiek. Zijn dat verschillende werelden of eerder synoniemen voor elkaar? En tenslotte, het laatste thema: de mystificering van de protestbewegingen in de jaren tachtig.

Internationalisme

Uit de bijdragen blijkt dat het imago van de West-Europese kraakbewegingen aan revisie toe is. De Leidse historicus Bart van der Steen brak met zijn presentatie 'We are everywhere. The 1980s squatter movement and the challenges of transnational movement research' nadrukkelijk een lans voor een transnationale benadering van onderzoeken naar West-Europese kraakbewegingen in de jaren tachtig. Of beter nog, omdat vooral urbane West-Europese steden brandpunten van de kraakbeweging waren: een translokale benadering.

Bij zo'n benadering loopt het traditionele, zwaar door de media bepaalde imago van de West-Europese kraakbewegingen in de jaren tachtig flinke deuken op, zegt Van der Steen. Weliswaar droegen de bewegingen anti-nationalisme annex internationalisme een warm hart toe, in werkelijkheid stonden hele praktische, onvoorziene zaken de verwezenlijking van deze idealen regelmatig in de weg.

'Barrikadentage' en Hans Kok

Van der Steen noemde het voorbeeld van de *Barrikadentage* in de Hamburgse Hafenstrasse in november 1987, toen krakers en hun medestanders een week lang de Hafenstrasse barricadeerden om zo een ontruiming te voorkomen. Bij die actie waren ook krakers uit Kopenhagen en Amsterdam aanwezig. Samen verdedigden zij een bepaalde verdieping van het gebouwencomplex, terwijl de Hamburgers en krakers uit andere Duitse steden de rest van het pand voor hun rekening namen. Logisch, gezien de taalbarrière, aldus Van der Steen. Krakers uit verschillende steden en landen vochten hier zij aan zij. Maar de kraakbeweging was niet zomaar een internationale 'meltingpot', verschillen zoals taal hadden direct invloed op de manier waarop krakers zich organiseerden.

De Hamburgse krakers kregen hun informatie over de dood van Kok niet van Amsterdamse krakers, maar uit De Telegraaf

Een ander voorbeeld laat zien dat de kraakbeweging weliswaar internationaal solidair was, maar dat dat niet betekende dat krakers in verschillende steden continue contact met elkaar onderhielden. Dat bleek na de dood van Hans Kok in een Amsterdamse politiecel in oktober 1985. Toen dat bericht aankwam in Hamburg, voerden Hamburgse krakers direct acties uit tegen het Nederlandse consulaat in die stad. De Hamburgse krakers kregen hun informatie over de dood van Kok echter niet van Amsterdamse krakers, maar uit De Telegraaf. Iets later

haalden krakers uit de twee steden nauwer banden aan, onder andere omdat de Amsterdammers daarvoor voor hun informatie over Hamburg óók alleen uit burgerlijke media haalden..

Anti-Amerikanisme

De Berlijnse historicus Stefanie Eisenhuth wierp licht op de complexe en wisselende verhouding tussen politiek activisme en de Amerikaanse aanwezigheid in West-Berlijn, met haar caleidoscopische presentatie 'Von der Schutzmacht zur beschützten Macht? Amerikanische Besatzung und politischer Aktivismus in West-Berlin'.

In West-Berlijn was er in 1968 niet alleen protest tegen de Amerikaanse inmenging in de Vietnamoorlog, maar waren er ook pro-Amerikaanse demonstraties

Ze gebruikte talloze voorbeelden. Zo wees Eisenhuth erop dat er in West-Berlijn in 1968 niet alleen protest tegen de Amerikaanse inmenging in de Vietnamoorlog was, maar dat er ook pro-Amerikaanse demonstraties waren. En toen de Amerikanen eind jaren zeventig duidelijk maakten dat zij woningen voor Amerikaanse soldaten wilden bouwen bij Döbberitz in Berlijn, kwamen omwonenden daartegen in opstand met een actiegroep. Ondanks deze weerstand en ondanks de mogelijkheden die de actiegroep volgens het Duitse recht had om de bouw tegen te houden, zetten de Amerikanen hun plannen met succes voort. Zij beriepen zich daarbij op het *Besatzungsrecht* dat sinds 1945 in Duitsland gold.

Deze voorbeelden geven ten eerste aan dat de Amerikanen vaak een rol speelden in het politiek activisme in het na-oorlogse West-Berlijn, maar ook dat het West-Berlijnse perspectief op de Amerikanen in hun stad niet in beton gegoten was. Het was eerder veranderlijk en verschilde per geval, altijd ergens tussen *Schutzmacht* en *beschützten Macht*.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/16342/imago-kraakbewegingen-is-aan-revisie-toe>